

TARJIMADA ADEKVATLIKNING AHAMIYATI

*Maxmudov Xudoyshukur Alisherovich
Ma'mun Universiteti Filologiya fakulteti
Roman German filologiyasi kafedrası,
ingliz tili o'qituvchisi, Xiva, O'zbekiston*

Annotatsiya. Badiiy tarjimada adekvatlikka erishishga xalaqit beradigan ham lingvistik, ham ekstralingvistik jihatlar mavjud. Matnning semantik ma'lumotlari matnning ekspressiv-emotsional ma'lumotlaridan tubdan farq qiladi, lekin ular bitta umumiy xususiyatga ega: ikkalasi ham ekstralingvistik ma'lumotlarni ko'rsatishi va berishi mumkin. Ekstralingvistik ma'lumotlar ko'pincha tarjimon tomonidan qoqilib ketadigan toshga aylanadi, chunki u badiiy tarjimon uchun lingvoetnik to'siqdir;

Kalit so'zlar: ekstralingvistik, ekzotik va transkripsiyalangan yagona real so'z, masofa belgisini.

Абстракт. Существуют как лингвистические, так и экстралингвистические аспекты, препятствующие достижению адекватности в художественном переводе. Смысловая информация текста принципиально отличается от экспрессивно-эмоциональной информации текста, но у них есть одна общая черта: обе могут указывать и давать экстралингвистическую информацию. Экстралингвистическая информация часто становится камнем преткновения для переводчика, так как является лингвоэтническим барьером для литературного переводчика;

Ключевые слова: экстралингвистическое, экзотическое и транскрибируемое отдельное вещественное слово, маркер дистанции.

Abstract. There are both linguistic and extralinguistic aspects that prevent the achievement of adequacy in literary translation. The semantic information of the text is fundamentally different from the expressive-emotional information of the text, but they have one common feature: both can indicate and provide extralinguistic information. Extralinguistic information often becomes a stumbling block for the translator, as it is a lingo-ethnic barrier for the literary translator;

Keywords: extralinguistic, exotic and transcribed single real word, distance marker.

Kirish va dolzarbligi. Ekstralingvistik ma'lumotni noto'g'ri tushunish yoki noto'g'ri talqin qilish noto'g'ri ma'lumotni anglatadi:

1. SL matnida haqiqatda nima xabar qilingan bo'lsa, SL matnining pragmatik yadrosi yo'qolishi mumkin va shuning uchun qabul qiluvchi o'quvchi uchun TL matnida noaniqlik paydo bo'lishi mumkin.

2. yoki muallifning kommunikativ niyati, voqea joyi/vaziyatining ijtimoiy konteksti, shuningdek, aloqa harakati ishtirokchilarining munosabati yoki munosabatlari noto'g'ri ko'rsatilishi mumkin.

Ham semantik, ham pragmatik nomutanosibliklar, qabul qiluvchi o'quvchini muammoga yoki madaniy tushunmovchilikka va TL matnini adekvat tushunishga olib kelishi mumkin bo'lgan kamchiliklardir.

Yaxshi misolni CP Snowning "Umid vaqti" romanidan keltirish mumkin (28-bet) "Bir necha iflos choy barglariga gaping, kartalarni o'qish va bir-birining ahmoq qo'llariga qarash va ..." - jumla tarjima qilingan bo'lsin. O'zimning ona tilim gruzin tilida yoki boshqa tillarda so'zma-so'z aytсам - bu tillar hamjamiyati Britaniyada choy barglarida folbinlik qilishini mutlaqo bilmaydi - bu ma'nosini yo'qotgan bo'lardi.

Metodlar va o'rganilish darajasi. Tarjimon assotsiativ reallikka o'zgartirilgan madaniy reallik bilan muvaffaqiyatli kurashadi: kofe - Gruziyada folbinlikning ahamiyatsiz usuli.

Bundan tashqari, tarjima qilib bo'lmaydigan so'z-reallar mavjud va VS Vinogradov ta'kidlaganidek, ularning ko'pchiligi qarzga aylanadi. Bunday real so'z, umuman olganda, tarjimada transkripsiya qilingan ekzotizm bo'lishi mumkin.

Vlaxov S. va Florin S. milliy rangga ega bo'lgan real realliklar ham transkripsiya qilinadi, deb ta'kidlaydilar - shuning uchun bu qoida SL matnidagi chet elliklarga nisbatan qo'llanilishini anglatadi.

Tajriba qismi: Keling, qoida bilan ko'r-ko'rona yo'l-yo'riqning natijasi nima ekanligini ko'rib chiqaylik:

— Xayrli kun, Iskandar afandi! Meni eslaysizmi?

Erkak unga diqqat bilan qaradi.

"Menimcha, siz Ottenning dorixonasida dorixonada ishlaysiz... Ha, ha, Sololaki ko'chasidagi Ottenda... Adashibmanmi? Men sizni qayerdadir uchratganman, lekin nima qilayotganingizni aniq eslay olmayman. ..."

Zarandiya unga telefon kartasini uzatdi.

"Bu men ham maxfiy xizmat boshlig'iman, degani emas."

Ko'chirma Gruziyaning mashhur "Data Tutashxia" romanining ingliz tiliga tarjimasini Ch. Amiredjibi (59-bet). Milliy rangga ega, ekzotik va transkripsiyalangan yagona real so'z - bu afandi! Aslini olganda, bu adresat ismining turkiy sharafli qo'shimchasidir. Ammo o'rtacha ingliz o'quvchisi turkiy sharaflarni aniqlash va ularni gruzinlardan farqlash uchun madaniyatga sezgir bo'lishi kerakmi? Agar shunday bo'lmasa, o'quvchi TL matni orqali aniqlashda xato qilishi shart ! haqiqiy gruzin sharafi sifatida. Va o'quvchi, albatta, shunday xulosaga keladi - buning mantig'i oddiy: bu transkripsiya qilingan reallikning izohli ta'rifi yo'q.

Masofa belgisini hamjihatlik belgisi bilan o'zgartirish yanada etarli emas.

Tadqiqot natijalari: Masofaning gruzincha manzil belgisi: "Batono" - "janob", "janob" ning transkripsiyalangan ekvivalenti; Bu ingliz tili jamiyati uchun haqiqiy so'z bo'lib, u masofani, hurmatni, rasmiyatchilikni ifodalaydi (rasmiylik darajasi kontekstga bog'liq), lekin gruzin tillari jamoasida fatik muloqot belgisi sifatida ham turishi mumkin.

Biroq, gruzin "Data Tutashkhia" romanining ingliz tiliga tarjimasida bu belgi "do'st" bilan ko'chiriladi:

*"Endi, **Bekar do'stim**, nega bunchalik qo'pol! O'lik... Bu yaxshi emas, umuman yoqimli emas. Bunday iboralar! Marhum, o'tib ketdi, qadrdon o'tdi deyish mumkin... tilimizda juda ko'p yaxshi so'zlar bor. !*

(Ch. Amiredjibi, Data Tutashkhia, 37-bet).

SL matnida aytilishicha, Bekar (erkakning gruzincha o'ziga xos ismi) va Data Tutashxiya qarzdordan pullarini tortib olish va uni qo'rqitish uchun qo'pol so'zlarni ishlatish uchun tungi uyushtirishgan. SL matnlarining "Batono" so'zi birdamlikni anglatmaydi, garchi ishonarli ohang va istehzoning imo-ishorasi nutq aktida sezilarli bo'lsa ham. Ammo bu holatda "Batono" va "do'st" hatto qisman kontekstli sinonimlar emasligini ta'kidlasak, bu tabiiydir.

a. Dastlab SL matnli nutq aktida ikkita marker mavjud edi: 1. "Batono" 2. "She katso" - biri masofani, ikkinchisi birdamlikni ifodalaydi.

"She katso" - SL matn nutq aktida tanishlik belgisi, ya'ni. so'zma-so'z tarjimasida: "she katso" (guzin tilidan tarjima qilingan) = "siz odam", ingliz tilida so'zlashadigan jamoa uchun juda qo'pol tuyuladi, lekin bu maxsus kontekstda gruzin tilida mutlaqo neytral ma'noga ega bo'lib, u qatlamli nutq.

b. TL matn nutq akti tarjimoni ularni bir manzil ostida birlashtirgan: "Bekar – do'st".

Tarjimon masofa belgisi keyingi birdamlik belgisi ("she katso") bilan neytrallangan deb hisoblaydi; Ushbu taxmin natijasida tanlangan "do'st" belgisi qabul qiluvchi o'quvchiga hujum qilingan shaxs yoki a ekanligini taklif qiladi. qurollangan qaroqchiga kontekst uchun juda bema'nilik bilan birdamlik belgisi bilan murojaat qilishga jur'at etgan jasur odam - "do'st".

Yoki b. Gruziyada do'stlar bir-birlariga hujum qilib, talon-taroj qilishadi.

Biroq, ikkalasi ham noto'g'ri taxminlar.

Tarjimon masofa belgisini real holat sifatida transliteratsiya qilishi (va uning ma'nosini izohlarda izohlash) va kinoya belgilariga (nutq aktining qolgan qismidagi ko'rsatkichlar evfemizmlar) qarama-qarshiligini transliteratsiya qilishi kerak edi. Xuddi shu nutq aktida rasmiy va norasmiy belgilarning yonma-yon joylashishi qatlamli nutqni ko'rsatadi va shuning uchun ijtimoiy kontekstni va so'zlovchining murojaat qiluvchiga munosabatini adekvat tasvirlaydi.

Xulosalar. Ekstralingvistik ma'lumotlarning kontseptsiyasi TL o'quvchisiga adekvat taqdim etish uchun uning pragmatik ma'nosiga to'g'ri rioya qilishni nazarda tutadi. SL leksik birligining pragmatik ma'nosi uchun semantik jihatdan noadekvat leksik birlikning tanlanishi tufayli TL matnidagi noto'g'ri ifodalash va ikkilanishlar paydo bo'ladi.

SL nutq aktidagi kinoya ohangi tarjimonga voqea/vaziyatning ijtimoiy kontekstini, shuningdek, aloqa harakati ishtirokchilarining munosabati yoki munosabatlarini noto'g'ri talqin qilish va noto'g'ri ko'rsatish uchun noto'g'ri ko'rsatkich bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Shu sababli, SL matnining tilga oid bo'lmagan tarjimoni bir xil nutq aktidagi muqobil masofa va birdamlik belgilari faqat TL tarjimasida birdamlik belgisini tanlashga imkon beradi, deb noto'g'ri taxmin qilishi mumkin, bu esa qabul qiluvchi o'quvchini yanada noto'g'ri taxminlarga olib keladi. voqea joyi.

Birdamlik belgisi bo'lgan va milliy rangga ega bo'lgan realliklar transkripsiya yoki transliteratsiya qilinishi kerak, lekin izohlarda izohlar bilan ta'minlanishi kerak.

SL matnining mahalliy o'quvchisidan tashqari til hamjamiyatida hamjihatlik yoki masofa belgisi bo'lgan va SL matnida chet ellik sifatida ifodalangan realliklar transkripsiya qilinishi yoki transliteratsiya qilinishi kerak, lekin TL o'quvchisiga izohlarda izohlar bilan ta'minlanishi kerak. ;

SL matnining notanish tarjimoni SL matnidagi ekstralingvistik ma'lumotlarni to'liq tushunmasligi, leksik birlikning pragmatik ma'nosini noto'g'ri talqin qilishi yoki TL matnidagi SL leksik birligining adekvat mosligini tanlashda noto'g'ri chiqarib tashlashi mumkin.

ADABIYOTLAR

1. Sakvarelidze N. Tarjima nazariyasi masalalari Tbilisi universiteti nashriyoti, 2001 (gruzin tilida)
2. Beyts, Elizabet. 1976. Til va kontekst: Pragmatikani egallash. Nyu-York: Akademik.
3. Chabua Amiredjibi, Data Tutashkhia, inglizcha tarjimasi, Raduga Publishers, 1985, Antonina V. Bouis tomonidan tarjima qilingan Kristal D. Kembrij til entsiklopediyasi, Kembrij universiteti nashriyoti, 1989 yil.
4. Vlavov S. Florin S. Neperevodimoe v perevode, Moskva, nashriyot "Mejdunarodnye otnosheniya", 1980 yil.
5. Newmark, P. Approaches to Translation, Prentice Hall International, Buyuk Britaniya 1988 yil.
6. Allashev Akbarbek Anvar o'g'li. (2024). TARJIMON TUSHUNCHALARI VA ONLAYN IJTIMOYIY TARMOQLARDA TARJIMA: KONSTRUKTIV VA KONTESTATSIYA. PEDAGOGS, 58(2), 87–103. Retrieved from <https://pedagogs.uz/index.php/ped/article/view/1353>